

Katsaus Ruotsin Työväenliikkeen Historiaan

Kirj. Elmer Swanson.

(Työväen-Opiston sanomalehtitunnille.)

RUOTSIN työväenliikkeen voidaan sanoa varsinaisesti alkaneen 80-luvun alkupuolella. Joitakin järjestymättömiä lakkoja tiedetään olleen jo aikaisemminkin. Yksi sellainen oli sahamylytyöläisten lakko pohjois-Ruotsissa, mutta jälki-maailmalle ei ole säilynyt siitä yksityiskohtaisia tietoja, sen verran kuitenkin tiedetään, että sota-väki oli lähetetty sitä murskaamaan. Kaksi tiili-tehdastyöläisten lakkoa tiedetään olleen Satrassa v. 1873, joista toinen päättyi työläisten voitolla ja toinen hävittiin. Ammattiyhdistysliike alkoi 80-luvulla, ollen luonteeltaan saman suuntainen kuin vastaavat järjestöt Saksassa ja Tanskassa.

Ensimmäiset paikalliset ammattiyhdistykset muodostettiin alueellisia rajoja silmälläpitäen, mutta pian kuitenkin tultiin huomaamaan, että yhteisymmärryksellä saman ammattialan työläisten kesken koko maata käsittävässä mittakaavassa, olisi lujempi perustus ammattiyhdistyksissä. Sen vuoksi alettiinkin 80-luvun lopulla perustella ammattiyhdistyksiä. Ensimmäinen sellainen oli kirjaltajain ammattiyhdistys, joka perustettiin v. 1886. Ammattiyhdistykset edelleen yhdistettiin, muodostamalla yleinen keskusjärjestö, Ruotsin Työläisten Keskusjärjestö, v. 1889, joka taas vuorostaan yhdistettiin Kansainväliseen Ammattiyhdistyksen Järjestöön (Federation Syndicale Internationale), joka silloin oli muodostettu.

Ruotsin Sosialidemokratinen Työväenpuolue perustettiin v. 1889, ja se on ollut johtava tekijä Ruotsin ammattiyhdistysliikkeessä syntymästään alkaen. Sen jäsenistön on suurimmalta osalta muodostanut ammattitain järjestyneet työläiset, jotka paikallisjärjestöjensä kautta yhteisesti yhtyivät puolueen paikallisiin osastoihin n. s. työläiskommuuneihin. Yksi Ruotsin työväenliikkeen ensimmäisistä järjestäjistä oli August Palm. Hän oli syntynyt Malmössä ja opittuaan räätälin ammatin, hän, kuten sen ajan kisälleillä oli tapana, meni Saksaan. Sieltä palattuaan 80-luvun alkupuolella, hän alkoi kiteerata sosialistipuolueen ja ammattiyhdistyksen perustamisen puolesta. Vuosina 1893-4 hän toimitti "Stormklocken" (Myrskykello-nimistä sanomalehteä. Hänet vangittiin

useita kertoja kaikenlaisilla tekosyillä ja tuomittiin pitkäaikaisiin vankilarangaistuksiin. Mutta August Palm, jota kutsutaan Ruotsin työväenliikkeen isäksi, ei ollut peloteltavissa tällaisilla keinoilla. Vankilassa niinhyvin kuin vapaanakin hän oli alituisessa toiminnassa työväenliikkeen hyväksi kuolemaansa asti. Hjalmar Branting oli toinen Ruotsin työväenliikkeen ensimmäisistä huomattuimmista johtajista. Hänestä tuli "Socialdemokraten" toimittaja, joka oli Ruotsin Sosialidemokratisen Työväenpuolueen virallinen äänenkannattaja, se perustettiin aikuisin 90-luvulla.

Marraskuussa v. 1892 perustettiin Tukholman Sosialidemokratinen Nuorisoklubi. Siitä oli tuleva Ruotsin sosialistisen nuorisoliikkeen perustus, joka sittemmin vei huomattavaa osaa Skandinavian maitten työväenliikkeessä. Perustamisestaan saakka se oli parlamenttivastainen luonteeltaan. Menettelytavoiltaan siitä tuli sosialisti puolueen vastainen heti alusta alkaen. Mutta toukokuussa 1893, pidetyssä kokouksessa päättivät yhdistyä puolueen kanssa. Se innostuttava ja pelkäämätön akitatsioni, jota erinäiset nuorisoklubit, varsinkin Tukholman klubi, harjoitti, alkoi vihdoinkin tuoda hedelmiä, josta seurauksena Ruotsin Sosialistinen Nuorisoliitto perustettiin. Sen ensimmäisessä konventsionissa, joka pidettiin Norrköping'issa v. 1899, oli 29 osastoa edustettuna, edustaten yli 1,500 jäsentä. Konventsioni sai vapaata julkisuutta porvarillisissa lehdissä sen vuoksi, kun lopettajaisjuhlallisuuksissa, jotka pidettiin eräässä kaupungin suurimmassa hotellissa, muutamat patentti patriotit, jotka olivat järjestäneet juominit erääseen lähiseen huoneeseen, alkoivat tappelun sylkemällä nuorisoliittolaisen Hinke Berggrenin kavoille. Siitä oli seurauksena yleinen tappelu, joka oli vapaa kaikille ja jossa osanottajat heittelivät toinen toisiaan kadulle.

Nuorisoliitto perusti klubin Helsingborg'iin 1897. V. 1905 tämän klubin jäsenmäärä oli 1,500. Se otti omaperäisen aloitteen eräällä pukutehtaalla työriittäisyyden lopettamiseksi. Nuorisoklubi antoi työläisille kehoituksen kokoontua tehtaan edustalle katsomaan miltä lakonrikkurit näyttävät ja

seuraamaan heitä heidän kotiinsa. Runsaslukuisen poliisijoukko oli myös kokoontunut paikalle, mutta siitä huolimatta lakonrikkureita seurattiin kotiin asti jokapuolelle kaupunkia. Poliisipäällikkökin siinä kyllä tuli heitetyksi rapalätäkköön, mutta lakko myöskin tuli täydellisesti voitetuksi kolmessa päivässä.

Teollinen tilanne 1900—10.

Ammattijärjestöliikkeen alkuaikoina ammattilinen yhteisymmärrys muodosti lujimman siteen jäsenten välillä, ja koska ammattialoja oli yhdistyneenä samassa tehtävässä, työläiset tavallisesti kuuluivat yhtä moniin järjestöihin.

Työviraston kokoomien tietojen mukaan Ruotsissa oli viisivuotiskautena 1903—5 kalkkiaan 1,148 työriittaisuutta. Nämä riittaisuudet koskivat 111,920 työläistä 3,470 työpaikassa ja menetettyjen työpäivien luku oli 4,411,000. Näistä 393 päättyi työläisten voitolla ja 290 päättyi työnantajille edullisella tavalla. Kompromissipointtiin päättyi 389 työläisten ja työnantajain välillä syntyneitä selkkausta. Tarkkoja tietoja ei ole saatu 76 tapauksesta. Työläiset olivat osittain tai kokonaan järjestyneitä 849 tapauksessa ja 225 oli sellaista selkkausta, jossa työläiset olivat kokonaan järjestymättömiä. Järjestyneiden työläisten lakoista päättyi suurempi prosentti työläisten voitolla kuin järjestymättömien lakoista.

Ihmistyövoimaa säästävät koneet alkoivat näihin aikoihin huomattavassa määrässä valloittaa maaperää Ruotsin teollisuudessa. Yhdysvaltain työtoimiston julkaisu tammik. 1910 Ruotsin teollisuuden koneellistumisesta sanoo m. m. seuraavaa: "Huolimatta työvoiman halpuudesta Ruotsissa, Jönköping Tulitikkutehdas antaa selvän kuvan siitä, miten tehokkaasti kone on ottanut ihmistyövoiman paikan. Yksi tyttö, käyttäen kahta konetta täyttää 40,000 tulitikkulaatikkoa kymmenessä tunnissa. Samalla aikaa kaksi tyttöä koneitten avulla käärivät neljäsosamiljoonaa laatikkoa 10 tai 12 laatikkoa sisältäviin paketteihin. Työvoima on halpaa Ruotsissa verrattuna Yhdysvaltoihin, mutta toisiin Euroopan maihin verrattuna Ruotsin työläisten palkkataso on korkeimpien joukossa."

Anti-militaristinen.

Ruotsin työväenliike omaksui militaristivastaisen kannan jo alkuaikoinaan. Sosialistinen nuorisoliitto oli erityisemmin toimielias militaristivastaisen propagandan levittämisessä varsinkin nuorison keskuuteen ympäri maata. Järjestö otti syntymästään alkaen sen kannan, että militarismi on turmiollinen työväenluokalle, joten sitä vastaan on taisteltava kaikilla mahdollisilla keinoilla. Sosialistinen nuorisoliitto on päättävästi pannut ohjelmansa käytäntöön missä hyvänsä heille siihen on tilaisuutta ollut. Kesällä 1906 Helsingborg'in nuorisoklubi järjesti kävelyretkiä Kansan Puistoon, joihin joskus otti osaa viisikin tuhatta henkeä. Näissä illtasin toimeenpannuissa kävelyretkissä kannettiin aina militaristivastaisia voimalauseita, jotka herättivät tavatonta huomiota. Poliisit olivat aina valmiina ottamaan nämä voimalauseet takavarikkoon, mutta eivät kuitenkaan siinä aina onnistuneet. Erään kerran poliisit olivat lainanneet ratsuväeltä hevoset, joiden selässä ratsastaen he yrittivät tunkeutua ottamaan marssijain kantamia voimalauseita, mutta kadut olivat niin täynnä ihmisiä, että poliisit eivät päässeetkään kukaan luokseen. Tällöin poliisit käyttivät sapeleitaan, mutta sekään ei auttanut, ihmisjoukko alkoi heitellä poliiseja maittopulloilla ja mitä vain käsiinsä saivat. Vasta kaupungin rajan ulkopuolella, jossa maalaispoliisit olivat heitä vastassa, marssijain voimalauseet saatiin takavarikoitua, paitsi yhtä, nuorien koulupoikain kantamaa lippua jossa oli sanat: "Sota on Veljesmurhaa!" Koska poliisit tekivät yhä uusiutuvia hyökkäyksiä voimalauseitten takavarikoimiseksi, niin marssijat suunnittelivat uuden keinon niiden säilyttämiseksi. He valelivat voimalauseet lampuöljyllä ja pistelivät ne neuloja täyteen. Tämän lisäksi marssijat pitivät tulta valmiina ja poliisin hyökätessä ottamaan voimalauseita marssijat pistivät niihin tulen, jolloin poliisit polttivat itsensä samalla kun neulat tekivät niille uskotun tehtävän.

Useat nuorisoliiton jäsenet kieltäytyivät menemästä armeijaan, josta syystä heidät vangittiin. Useita heistä kuoli vankilassa, heidän joukossaan Richard Almskoug, joka ensimmäisenä kieltäytyi sotilaaksi menemästä. Hänet vangittiin 1903. Hän kuoli vankilassa 1909. Vangitsemisen ei heitä kuitenkaan pelottanut, päinvastoin jokainen vuosi sotilaspalveluksesta kieltäytyjien lukumäärä kasvoi. Sotavastaista propagandaa harjoitettiin myöskin armeijan sisällä, joka osaltaan vaikutti sen, että Ruotsin ja Norjan välinen sodanuhka vältettiin 1905, samoin ja samasta syystä Ruotsi oli pakotettu pysymään erillään maailmansodasta

1914—1918. Suomen sisällissodan aikana 1918 Ruotsin hallitus valmisteli sotilaiden lähettämistä Suomen valkoarmeijan avuksi, mutta oli pakoitettu peräytymään koska ase- ja ampumatarvetehtaiden työläiset uhkasivat lakkoutua, jos sotilaita lähetettäisiin Suomeen.

Lotjalaiva "Amalthean" räjähdys.

Yhtenä Ruotsin työväenliikkeen merkkitapahtumana tulee ainiaasti säilymään kesäkuussa 1908 tapahtunut lotjalaiva "Amalthean" räjähdys, joka vei yhden englantilaisen lakonrikkurin hengen ja haavoitti yhdeksää muuta rikkuria. Ymmärtääksemme tämän tapahtuman perussyyt, on meidän tarpeellista luoda lyhyt katsaus silloin vallinneeseen tilanteeseen työn ja pääoman välillä.

Joulukuun viimeisenä päivänä 1907 päättyi rakennustyöläisten ja rakennuttajain välinen työsopimus kummankin puolisolalla ylössanomisella. Muurarit ja maalarit esittivät palkanlisäys vaatimuksen ja koska siihen ei suostuttu, niin he lakkoutuivat tammikuun ensimmäisenä päivänä 1908. Työnantajat vastasivat lakkoon julistamalla työsulun koko rakennusosalalla Tukholmassa. Yhdysvalloissa v. 1907 vallinneella paniikilla oli lamauttava vaikutus Ruotsin taloudelliseen elämään, joten Ruotsin työnantajayhdistys näki ajan tulleen, jolloin työväenjärjestöt on helpoin lyödä hajalle. Niinpä talvella 1908, työnsulkua laajennettiin kaupungeihin ja toisillekin ammattialoille. Huhtikuun ensimmäisenä päivänä oli työnsulun alaisena yli 40,000 työläistä ympäri maan. Toukokuun ensi päivänä sulkua laajennettiin 80,000 työläistä käsittäväksi. Työnantajat päättivät vielä antaa viimeisenkin iskun ja kesäkuun ensi päivänä 150,000

työläistä oli työnsulun alaisena.

Työnantajat eivät ottaneet työhön ketään järjestyneitä työläisiä ja järjestymättömiä työläisiä eivät he Ruotsista saaneet, joten he kääntyivät Saksan ja Hollannin puoleen, mutta näidenkin maiden työläiset kieltäytyivät lähtemästä rikkuriksi. Vihdoin työnantajain yhdistys sai haluamiaan rikkureita Englannista, jotka ryhtyivät tyhjentämään laivoja vankan poliisi- ja sotilasvartioston alaisena. Ruotsin kansa oli näitä rikkureita kohtaan niin ilmeisen vihamielisellä kannalla, että työnantajat eivät uskaltaneet majoittaa niitä maihin. Malmössä heidät majoitettiin erääseen "Amalthea"-nimiseen laivaan. Eräänä yönä kesäkuussa sanotussa laivassa räjähti pommisurmaton, kuten jo sanottu, yhden rikkurin ja haavoittaen toisia. — Sellainen oli "Amalthea" näytelmä.

Pommin vaikutus ei näennäisesti ollut varsin suuri, mutta kansainvälinen rikkuriväräys loppui siten ja entisetkin rikkurit enljän vuorokauden sisällä olivat menneet sinne, mistä olivat tulleetkin.

Työnsulku loppui heinäkuun 20 p. Sekatyöläisten palkkaa nostettiin kolme äyriä tunnille, toisten työläisten palkka jäi siihen, mitä se oli työsulun edellä.

Pommin heittäjinä vangittiin kolme sosialistisen nuorisoliiton jäsentä, Anton Nilsson, Algot Roseberg ja Alfred Stern. Nilsson ja Roseberg saivat elinkautisen tuomion ja Stern sai 20 vuotta. Viimemainittu armahdettiin joulukuulla 1916, toiset pääsivät vapauteen vuotta myöhemmin.

(Jaketaan.)

LAULUISTANI

*Pirsta sieltä, toinen täältä,
muualla eräs murunen,
kannel halki, kansi poikki,
solmessa somimmat soinnut,
kuin olis meurunut myrsky,
pyörre miehen pyöriteltyt,
runnellut runontekijän,
— sellainen minulla soilin,
laji vähän laulantani,
ei sitä, mitä uneksin,
mitä muinen mieltäskelin,
luullen sorjin soittavani . . .*

*Tahdoin aihetta ajella,
käsitellä käytettäni,
kuin ajaa otusta hurtta,
haukku jähtävi jälillä,
veressä vetävä huuma,
halu polttoisa povessa,
yli noron, poikki notkon,
halki kaljun kallioisen,
kunnes on otus kumossa,
ajettu kypälän alla,
— niin tahdoin — useesti eksyin,
aihe jäi — aja väsähti. A. A.*